

DE SMÅ SEJRE TÆLLER

EU's retsmission i Kosovo, EULEX, har haft en besværlig og langsommelig start, men kan nu se de første positive effekter af indsatsen, fortæller centralt placeret IHB'er.

Af Jesper Heldgaard

Korruption og magtmisbrug er blot en af de enorme udfordringer, Europas yngste nation, Kosovo, slås med, og som EU's retsmission, EULEX, skal hjælpe med at bekæmpe. Men EULEX har haft en lang og besværlig fødsel. Derfor var det for store dele af befolkningen et kærkomment og synligt tegn på, at EULEX er til stede og gør en forskel, da politiet i april ransagede Kosovos ministerium for transport og telekommunikation og flere private hjem, der tilhører familiemedlemmer til den korruptionsmistænkte minister.

EULEX omfatter bl.a. støtte til den særlige anklagers kontor i Kosovo, der stod bag anmodningen om ransagningen, og med ransagningen viste EULEX den handlekraft, som flere lokale NGO'er har efterlyst. Og de sendte ligefrem EULEX en støtteerklæring efter aktionen.

EU-missionen har i det hele taget været under kritik fra vidt forskellig side, og bedre blev det ikke, da rumænske medlemmer af

missionen blev taget ved grænsen i forsøg på at smugle læssevis af cigaretter og spiritus med hjem til Rumænien.

Den danske jurist og IHB'er Jesper Stig Andersen har været i Kosovo i halvandet år. Han sidder centralt placeret i programstyringen for EULEX og er med til at styre missionens ca. 1.800 internationalt og ca. 1.000 lokalt ansatte. Han beskriver det som en spændende udfordring at få en mission med 33 forskellige nationaliteter og vidt forskellige kulturer til at fungere sammen, men indrømmer også, at opgaven er svær:

“Helt overordnet er vores opgave at bringe Kosovos justitsvæsen på niveau med det øvrige Europas, og det gør vi først og fremmest ved at rådgive vores lokale kolleger og støtte dem i deres daglige arbejde. Men samtidig har EULEX også på nogle områder et såkaldt eksekutivt mandat til at handle på egen hånd og udføre myndighedsopgaver, f.eks. i forhold til krigsforbrydelser, korruption og økonomisk kriminalitet. Begge dele er enorme opgaver. Kosovos myndigheder står med masser af nye og store opgaver, og bunker af sager har i årevis hobet sig op ved domstolene.”

Jesper Stig Andersen har tidligere arbejdet med projektstyring, bl.a. i Afrika for EU, UNDP og en NGO. Det har lært ham den tålmodighed, han har fået så rigeligt brug for i Kosovo, selv om han faktisk er på en “rapid response-mission”. Det har også lært ham at sætte pris på de små sejre og fremskridt:

“Det er et lyspunkt, at der nu er taget synligt fat på korruptionen, og også inden for fængselsvæsenet kan vi notere fremskridt. Det går mere trægt med de lokale domstole og anklagere. Her sidder gamle vaner og uvaner

bedre fast, så der skal en holdningsændring til, og den kommer ikke fra den ene dag til den anden.”

Kaotisk trafik og forurening

Dele af befolkningen i Kosovo retter af og til deres frustrationer over Kosovos uafklarede fremtid mod EULEX. Der er masser af graffiti i gadebilledet, hvor EULEX skældes ud, og flere gange er EULEX-bilerne blevet overmalet eller har fået dækkene skåret op.

“Men heldigvis går vreden ikke ud over os, der arbejder i missionen,” siger Jesper Stig Andersen, der generelt oplever befolkningen som imødekommende. Alligevel er tilværelsen i Kosovo ikke uden risici – bare ikke af den slags, man normalt forbinder med et område i konflikt.

“Trafikken er fuldstændig kaotisk. Der har ikke været penge til at udbygge eller reparere vejene i takt med, at den økonomiske vækst har fået mange flere biler på gaden, så det er nærmest umuligt at cykle og gå rundt.”

Og trafikken er ikke den eneste helbredsrisiko. Lige uden for Pristina ligger Europas mest forurenende brunkulsværk, og det er skyld i en massiv luftforurening i byen.

Trods de langsomme fremskridt og de vanskelige arbejdsvilkår giver det god mening at være en del af EULEX, mener Jesper Stig Andersen:

“Jeg vil sige det på den måde, at det ikke er en mulighed, at EULEX ikke er her. Det betyder meget – både for Kosovo og for resten af Europa, at vi er her som en garant for en vis form for stabilitet og lov og orden i et område, der tidligere har været et arnested for konflikt og lovløshed.” ■

Land	Selvstændigt	EU-status
Serbien	1992 (med Montenegro og Kosovo)	Ansøgt i 2009
Montenegro	2006	Ansøgt i 2008
Kroatien	1991	Ansøgt i 2003
Slovenien	1991	Optaget i 2004
Bosnien-Herzegovina	1992	Forbereder ansøgning
(Den Tidligere Jugoslaviske Republik) Makedonien	1991	Ansøgt i 2004
Kosovo	2008	Forbereder ansøgning

FØRSTEHJÆLP TIL EN NY NATION

IHB'ere hjælper til med at opbygge Kosovo, Europas og Balkans yngste nation. Men det er en opgave med mange vanskelige udfordringer.

Af Jesper Heldgaard

Der er sket ting og sager på Balkan-kortet, siden Den Socialistiske Forbundsrepublik Jugoslavien gik i opløsning i starten af 1990'erne. Landet eksisterede fra 1914 og nåede at være både kongerige og republik frem til 1991, hvor der udbrød krig i de to hidtidige delrepublikker Kroatien og Slovenien. Det blev startskuddet til en lang og blodig proces, der har forvandlet det tidligere så sammenfattede og modsætningsfyldte land til hele syv selvstændige nationer med mere eller mindre rodfæstet demokrati.

Massiv dansk indsats

Danmarks omfattende støtte til EULEX skyldes ikke kun det gode formål, men også, at EULEX er en civil mission og dermed en af de internationale EU-missioner, som Danmark kan deltage i trods det danske forsvarsforbehold. I alt er der i øjeblikket ca. 40 udsendte danskere i EULEX: 11 er udsendt via IHB, 11 gennem Det Europæiske Nabolandsprogram, og 16 er udsendt fra politiet. Danmark har også siden 1998 bidraget til den fælles FN-styrke i landet, Kfor. Indtil starten af 2010 med 300, siden med 180 soldater.

Det såkaldte internationale samfund, både i form af FN, NATO og EU, har taget aktivt del i forvandlingen, der allerede har bragt et af landene (Slovenien) ind i EU, mens resten er på vej. Balkan har også været et af de største indsatsområder for IHB.

Senest tilkomne selvstændige Balkan-nation er Kosovo, hvor hele 11 IHB'ere i øjeblikket bidrager til at få den unge nation til at fungere. De er en del af EU's hidtil største civile mission under EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik. I alt er næsten 40 danskere udsendt til missionen, der samlet tæller ca. 2.800 personer og fokuserer på opbygningen af en retsstat. Deraf navnet, EULEX.

Protester fra Serbien

Både Kosovo og EULEX har haft en meget svær start, og de to ting er tæt forbundne: Kosovo var oprindeligt en del af Serbien, men kæmpede for selvstændighed, og i 1998 slog Serbien under Milosevic så hårdt ned på Kosovo Liberation Army, at 1 million civile blev drevet på flugt. Det fik NATO til at gribe ind, og året efter trak Serbien sine tropper tilbage.

FN's Sikkerhedsråd vedtog kort efter en resolution og sendte tropper, Kfor, til Kosovo for at overvåge freden, ligesom FN oprettede en midlertidig administration, UNMIK.

Næsten ti år senere, i februar 2008, erklærede Kosovo sig selvstændigt under voldsomme protester fra Serbien og det serbiske mindretal i det nordlige Kosovo. Den nye nation blev hurtigt anerkendt af bl.a. langt de fleste EU-lande og USA, mens f.eks. Rusland og Kina stadig nægter at anerkende Kosovos selvstændighed.

Så den unge nation slås både med intern

splittelse og manglende anerkendelse fra et vigtigt naboland og flere af verdens førende lande. Den splittelse har også sat sit præg på EULEX, der har overtaget retsområdet fra FN-missionen UNMIK. Stærke kræfter i og navnlig uden for Kosovo så en interesse i at holde EULEX ude af Kosovo, og det medvirkede til, at EULEX kom langsommere fra start end planlagt. Det har heller ikke gjort livet lettere for EULEX, at der blandt EU-landene ikke er enighed i Kosovo-spørgsmålet. Fem af EU's 27 medlemslande har således ikke anerkendt Kosovos selvstændighed. EULEX er dog en teknisk mission og har derfor deltagelse af alle EU-lande.

En svær balance

Det er derfor en meget svær balance, EU og EULEX skal ramme, siger William Boe, souschef i Udenrigsministeriets kontor for Europæisk Nabolandskab og Rusland:

“Flertallet af befolkningen i den nordlige, serbisk-dominerede del anerkender ikke styret i Kosovo og mener slet ikke, der skal være en grænse til Serbien. Det giver naturligvis problemer, når der f.eks. skal etableres et toldvæsen. For hvor går grænsen, og hvem skal have toldindtægterne? Og skal de domstole, man er ved at få etableret, dømme efter det selvstændige Kosovos nye love eller efter de love, UNMIK indførte, som de serbisk-orienterede synes?”

“Omvendt lyder der også protester, når tilhængerne af et selvstændigt Kosovo synes, at EU går for langt i forhold til Serbien. Og hvis styret i hovedstaden Pristina føler sig sat under administration som i UNMIK-tiden,” fortæller William Boe, “så ser vi plakater med

“Nej til EUMIK”. Og da EULEX i august sidste år indgik en aftale med Serbien om politisamarbejde, førte det til, at 20 EU-biler i Pristina blev brændt af.”

Hertil kommer, at den unge nation er hårdt plaget af korruption og magtmissbrug, og at hele den administration og infrastruktur, som er nødvendig for retssikkerheden, for den private sektor og de andre ting, der kendetegner en moderne nation, først er under opbygning.

Der er nok at tage fat på for EULEX, men William Boe er forsigtig optimist:

“Alle lande i regionen ønsker at blive medlemmer af EU – senest har Serbien sendt sin ansøgning. Og det kan være med til at lægge en dæmper på og i sidste ende føre til en løsning på konflikten. Men vi skal være forberedte på, at det vil tage tid, mindst fem-ti år.” ■

RART AT HAVE TRAVLT

“Det er – for nu at sige det på jysk – træls,” indrømmede Jens Kjærgaard Christensen i IHBnyt i december 2008. Dengang havde han et års orlov fra sit job som anklager ved statsadvokaturen i Sønderborg for at deltage i EU’s retsmission i Kosovo, EULEX. Det trælse var, at Jens Kjærgaard Christensen på grund af EULEX’s omtumlede start endnu ikke for alvor var kommet i gang med sit arbejde, selv om han var kommet til Kosovo i slutningen af april 2008. Og derfor søgte han ikke om forlængelse, da hans et-årige kontrakt udløb. Men siden februar i år har han været tilbage i Kosovo og er nu noget bedre tilfreds:

“Jeg tog hjem med en lidt uforløst fornemmelse, fordi jeg aldrig rigtigt nåede at komme i gang med mit arbejde. Derfor søgte jeg om at komme herved igen, da jeg hørte, at EULEX var kommet mere på skinner,” fortæller Jens Kjærgaard Christensen, der i 2001-02 arbejdede ved den Internationale Krigsforbryderdomstol i Haag, bl.a. med sager fra Kosovo.

“Og nu er her nok at lave. I starten arbejdede jeg ved en distriktsdomstol her i hovedstaden Pristina. Nu er jeg tilbage hos den særlige anklager i krigsforbrydersager, men arbejder denne gang med organiseret kriminalitet. Der er generelt stadig problemer med alt for mange sager og alt for få ansatte, så sagerne hober sig op. Men i det mindste kan vi nu gøre en konkret indsats,” siger Jens Kjærgaard Christensen, der ikke lægger skjul på, at der er lang vej til, at Kosovo vil kunne betegnes som et velfungerende retssamfund:

“Én ting er, at der mangler kvalificerede, erfarne og uddannede folk på de fleste poster. Et andet – og nok så vigtigt – problem er, at der er en udbredt mangel på respekt for love, regler og autoriteter, også blandt politikere og administration. Der er eksempler på, at lokale politikere nægter at anerkende og respektere domstolsafgørelser, og så skrider fundamentet under det, der skulle være et retssamfund,” siger Jens Kjærgaard Christensen, der derfor har nok at gøre i Kosovo – foreløbig indtil februar 2011. ■

Meddelelser

Kurser

Der holdes sikkerhedskursus 3.-6. juni og grundkursus 3.-5. september. Registrering sker via www.umkc.dk

Udsendelser

Der er fortsat tre IHB’ere i **Afghanistan**, og endnu én er udvalgt, men udsendelsesdatoen er ikke bestemt.

To IHB’ere er vendt hjem fra Temporary International Presence in the City of **Hebron** (TIPH), og to afløserer er rejst til Hebron i april.

Der er fortsat tre IHB’ere i **Georgien**. En af dem vender hjem i begyndelsen af september.

Der er fortsat en IHB’er udsendt til hver af de

to EU-missioner i **Irak** og **Etiopien**.

11 IHB’ere er med EULEX-missionen i **Kosovo**.

Valgobservationer

OSCE-valgmissioner

Georgien: En langtids- (lto) og 10 korttidsobservatører (kto’er) til kommunalvalg 30. maj.

Kirgisistan: En lto og ni kto’er til folkeafstemning om forfatningen 27. juni.

EU-valgmissioner

Sudan: To lto’er og en kto udsendt til præsident- og parlamentsvalg 11.-15. april.

Etiopien: Fem lto’er og en kto udsendt til parlamentsvalg 23. maj.

Burundi: En lto og to kto’er udsendes til præsident- og parlamentsvalg 28. juni.

IHB-databasen:

NIRAS og Web Ware har foretaget væsentlige ændringer i databasen. F.eks. er alting nu på engelsk, og alle IHB’ere er pr. e-mail blevet bedt om at opdatere og oversætte deres data. Ændringerne betyder, at listen over arbejdsområder nu harmonerer med, hvad andre organisationer (EU, OSCE, NATO m.fl.) bruger. Men arbejdet med databasen har udsat opdateringen i databasen, og fristen for at opdatere ens data er nu 30. juni.

HISTORIENS VINGESUS I SYDSUDAN

Af Jesper Heldgaard

“Kaotisk, uigennemsigtigt og sårbart over for valgsvindler.” Sådan lød den hårde dom fra det amerikanske Carter Center over stemmeoptællingen efter valget i Sudan den 11.-15. april. Centret er grundlagt af tidligere præsident Jimmy Carter, der selv var i Sudan i forbindelse med valget. Også EU, der havde et observatørkorps på omkring 120 i Sudan, heraf to danske langtids- og to korttidsobservatører, var kritisk.

Kim Benedikt Johnsen, der var udsendt som EU-korttidsobservatør, har dog flest positive indtryk med hjem fra det sydlige Sudan, hvor han observerede:

“Her var der helt overvejende en positiv stemning. På den første valgdag var der lange køer ved afstemningsstederne, men folk viste generelt stor tålmodighed.”

Sudans maraton

Med sine 2,5 mio. kvadratkilometer – 60 gange Danmarks størrelse – er Sudan Afrikas største land. Det er også et af Afrikas mest splittede og konflikthærgede lande. Størst er modsætningen mellem det arabisk- og muslimskdominerede nord, der sidder på magten i landet, og det mere traditionelt afrikanske syd. Den langvarige borgerkrig, der sluttede med en fredsftale i 2005, menes at have kostet omkring 1,5 mio. mennesker livet.

Men også i Darfurregionen og i Nubabjergerne har krige og konflikter raset de seneste år. Begge steder har der i perioder været udstationeret IHB'ere.

Valget i april var Sudans første flerparti-valg i 24 år. Vinder af præsidentvalget blev

I det sydlige Sudan skulle vælgerne udfylde hele 12 stemmesedler. Det tog de fleste i stiv arm. Men valgfaviklingen var ikke uden problemer, understreger Kim Benedikt Johnsen, der tidligere har observeret mere end ti valg, primært på Balkan. Valget i Sudan var hans første i Afrika.

“Især den første dag var der blandt en del vælgere forvirring om, hvor de skulle stemme. Mange skulle stemme et andet sted end det sted, hvor de var registreret, men det havde de ikke fået noget at vide om. Så en del vælgere mødte op og fik at vide, at de ikke stod på valglisten, og der var ingen informationer om, hvor de skulle stemme, så de måtte forsøge sig frem på andre valgsteder i nærheden. Det blev nogle selvfølgelig frustrerede over, uden at det dog førte til egentlig uro og optøjer.”

Også blandt de valgtillordnede var der på visse valgsteder tilløb til utilfredshed. Utilfredsheden gik primært på, at de hverken fik noget at spise eller drikke på de lange vagter, og da valget så blev forlænget fra tre til fem dage, kulminerede utilfredsheden visse steder i midlertidig lukning af valgstederne. Men det blev også klaret, og valgstederne blev hurtigt åbnet igen uden at det førte til uro.

den siddende præsident, Omar Hassan al-Bashir, der ifølge det officielle, men omdiskuterede valgresultat fik 64 pct. af stemmerne. Han kuppede sig til magten i 1989 og har siden styret landet med hård hånd, men indgik i 2005 en fredsftale med det førende politiske parti i Sydsudan, SPLM, der trådte ind i en koalitionsregering. Aftalen fastlægger Sudans gradvise overgang til demokrati og skal efter planen munde ud i en folkeafstemning i det sydlige Sudan senest i 2011, hvor borgerne skal tage stilling til, om de ønsker Sydsudan udskilt som en selvstændig nation.

Situationen i landet bliver ikke mindre speget af, at Den Internationale Straffedomstol i Haag i 2009 udstedte en arrestordre mod præsident Bashir for krigsforbrydelser

IHBnyt, nr. 2, juni 2010

Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tlf.: 33 92 00 00
Fax: 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Internet: www.um.dk

Abonnement og udsendelse

Schultz Distribution
Tlf: +45 43 22 73 00
Schultz@schultz-grafisk.dk
www.danida-publikationer.dk

Redaktion

Jesper Heldgaard
jheldgaard@gmail.com
Lars Bo Møller (ansv.)
Layout: KP2 as
Tryk: Scanprint as

ISBN: 978-87-7087-292-8
978-87-7087-293-5 (web)

Artikler i IHBnyt er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med Udenrigsministeriets synspunkter

Kim Benedikt Johnsen var gennemgående imponeret over de mange tålmodige vælgere og entusiastiske valgtillordnede trods de vanskelige vilkår, men han understreger, at han som korttidsobservatør hverken fulgte optakten til valget eller sammentællingen af stemmerne på regionalt og statsligt niveau, og at hans indtryk fra et lille hjørne af Sudan ikke nødvendigvis er dækkende for Sydsudan endside hele Sudan.

“Jeg fornemmede, at langt de fleste – både vælgere og tillordnede – tog valget meget alvorligt i vores område. Måske fordi det er så mange år siden, de senest har stemt, måske i forventning om den vigtige folkeafstemning om uafhængighed for Sydsudan næste år.” ■

og forbrydelser imod menneskeheden i Darfur i det vestlige Sudan.

Afviklingen af valget i april er blevet kraftigt kritiseret af lokale grupper og internationale observatører. Men EU understreger, at valget skal ses som en vigtig del af fredsftalen fra 2005, som er det eneste, der binder parterne sammen.

Observatørerne fremhæver også, at omstændighederne var ekstremt vanskelige. Og det gjorde det udviklede valgsystem ikke lettere. De særdeles rutinerede vælgere skulle udfylde otte (i nord) og 12 (i syd) forskellige stemmesedler.

Danmark har ydet Sudan mere end 500 mio. kr. i bistand siden fredsftalen i 2005. Heraf er 40 mio. kr. gået til at støtte valget.